

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАБРУДНЕННЯ МОРСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасний світ має багато дилем, але, на нашу думку, найважливішою проблемою людства є екологічна проблема, а особливо – стан морського середовища. Захист морського середовища повинен бути закріплений на законодавчому рівні та охоронятись обов'язково. Ця проблема потребує негайного вирішення, адже Океан – це джерело харчування людини, без якого вона не може існувати. Людство завдало великих збитків всесвітнього масштабу у зв'язку з науково-технічним прогресом, які повинно терміново ліквідувати.

Проблема є актуальною не тільки в Україні, але й по всьому світу. Якщо раніше морське середовище забруднювали шкідливими речовинами та іншими відходами людської діяльності, то у зв'язку з епідемією з'явилась ще одна проблема – забруднення від масок та рукавичок, які також потрапляють у Океан. Найбільш небезпечні види забруднення морського середовища – це забруднення нафтою та нафтопродуктами, відходи з суден, викиди радіоактивних та хімічних речовин [1, с. 210]. Загальна вага забруднення шкідливими речовинами – нафти, промислових та побутових стоків, сміття, радіоактивних відходів становить мільярди тон на рік. Якщо так і буде тривати років 5, 10, 15, то нам потрібно вже замислюватись про те, як переселятися на іншу планету або вирішувати екологічні питання саме зараз.

Прикладом витоку нафти може слугувати протока Санта-Барбара за 30 миль від узбережжя Каліфорнії у 1969 році, де сталося забруднення пляжної смуги майже у 40 миль. Значної шкоди завдала також нещодавня катастрофа на Камчатці, де загинули тисячі тварин та постраждали люди. Масштаб цієї проблеми настільки великий, що з супутників можемо побачити злив хімікатів, які впадають до Тихого океану. Українським прикладом може слугувати танкер *Delfi* в Одесі, який вважався техногенною катастрофою. Історії відомі широкомасштабні аварії нафтових танкерів: 1967 року – аварія танкера «Торрі Кеньон», 1978 року – «Амоко Кадіс», 1989 року – «Ексон Вальдес».

Найшкідливішим з усіх забруднень є забруднення з суден. Особлива загроза була у 60-70 роки XX ст., адже викиди нафти на рік складали 6 млн тон на рік. Міжнародно-правова відповідальність держав за забруднення включає в себе дві різних за своєю природою складові – відповідальність держав за правопорушення щодо забруднення морського середовища та їх відповідальність за збиток, спричинений в результаті аварійного випадку. Міжнародна конвенція із запобігання забрудненню з суден 1973 року [4] зобов'язує держави здійснювати її положення з метою запобігання забрудненню морського середовища шкідливими речовинами або стоками, що містять такі речовини, шляхом їх скидання. Існують також Правила про запобігання забруднень з суден, які поширюються на всі судна та містять основні принципи щодо запобігання витоку шкідливих речовин у морське середовище. Також Міжнародна конвенція про контроль за шкідливими протиобростаючими системами на судах 2001 року регулює застосування таких протиобростаючих систем, до яких належать покриття, фарби, обробка поверхонь і застосовані пристрої [2, с. 217].

Існує багато міжнародних договорів, конвенцій та актів, які регулюють охорону та стан морського середовища. Яскравим прикладом може слугувати Конвенція ООН з морського права 1982 року [3], яка присвячена захисту морського середовища та регулює його принципи. Особливо слід звернути увагу на статтю 192 «держави зобов'язані захищати та зберігати морське середовище», що багатьма авторами визнається як міжнародна звичаєва норма. Монреальські положення щодо захисту морського середовища від забруднення з наземних джерел 1985 року містять визначення морського середовища з метою встановлення просторової сфери його дії, адже сміття з суші займає 80% усього морського простору, яке має згубні наслідки як для людини, так і для Світового океану. Також треба зазначити Конвенцію щодо запобігання забрудненню моря скидами відходів та інших матеріалів 1972 року (Лондонська конвенція), яка регулює здійснення навмисних скидів відходів у відкритому морі, іншими словами – захоронення або дам্পінг. Щодо у випадку аварій на морі провідним міжнародно-правовим актом є Міжнародна конвенція щодо втручання у відкритому морі у випадках аварій, що призводять до забруднення нафтою 1969 року, за якою держави можуть вживати заходів, які виявляться необхідними

для запобігання, зменшення або усунення серйозної і реальної загрози небезпеки забруднення їхнього узбережжя або загрози забруднення моря нафтою внаслідок морської аварії.

З одного боку, держави приймають власні національні закони відповідно до положень міжнародно-правових актів і забезпечують їх виконання, а з іншого – встановлюють міжнародні стандарти у зазначеній сфері і забезпечують їх виконання [1, с. 208].

Вирішення проблем Світового океану мають бути наразі на першому місці людства. У цей час перед людством стоїть глобальне завдання – терміново ліквідувати збитки, завдані Океану, відновити порушену рівновагу і створити гарантії збереження його в майбутньому. Знищення планктону, риб та інших мешканців океанських вод – це лише перші наслідки. Збиток може бути набагато більшим. Таким чином, екологічна проблема морського середовища є глобальною та потребує вирішення на міжнародному рівні негайно. Адже океан – це джерело харчування населення земної кулі і зосередження величезних багатств корисних копалин. І як казав американський професор Чарльз Панаті: «Навколишнє середовище – це ми з вами».

Джерела:

1. Задорожній О.В., Медведєва М.О. Міжнародне право навколишнього середовища. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2010. С. 204–230.
2. Michael Bowman. Lyster's International wildlife law. Cambridge. 2010. P.149, 507–508.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057.
4. Міжнародна конвенція по запобіганню забрудненню з суден 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_009.

Науковий керівник – к.ю.н., старший викладач Дерунець Н. О.